СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК [UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 194. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 21. серпня 1931. VOL. XXXIX. No. 194. Jersey City, N. J., Friday, August 21, 1931. THREE CENTS.

ГУВЕР НАЗНАЧУЄ ҐИФОРДА ДЛЯ МОБІЛІЗАЦІЇ ДОПОМОГИ БЕЗРОБІТНИМ

ВАШИНГТОН. — Президент Гувер назначив Волтера С. Ґифорда, президента „Американ Телеґраф енд Телефон Компані", головою установи, яка має облекшити кризу безробіття.

Президент дав Ґифордови вільну руку в організації установи, в покликанню до неї людей і виробленню пляну праці, а тільки зазначив, що осідок цеї установи буде у Вашингтоні та що ціла адміністрація стане її допомагати в роботі.

Ота установа має обєднати для скріплення ратункової акції в першу чергу краєві, стейтові й льокальні агенції, які займаються допомогою безробітним.

ПОВСТАНЦІ НА КУБІ ПОБИТІ.

ГАВАНА. — В провінції Оріенте, в місті Хібара, прийшло до боротьби між повстанцями, котрі прибули зі Злучених Держав, і правительственними військами. Повстанців було всього кілька соток, а війська було до 4,000 жовнірів, котрі мали з собою артилерію і літаки.

Кажуть, що такої завзятої боротьби ще не було, як довго Куба є републикою. Повстанців розбито. А що правительство осягнуло побіду, це видно по тім, що злагоджено цензуру.

МІЛІЯРДОВЕ НАФТОВЕ ПІДПРИЄМСТВО.

НЮ ЙОРК. — „Синклер Консолідейтед Ойл Корпорейшен" і 4 інші компанії злилися в одно нафтове підприємство, яке названо „Асошіейтед Петролеум Корпорейшен". Маєток нового підприємства виносить $1,000,000,000. Є це найбільше незалежне нафтове підприємство, яке тепер сміло може конкурувати з „Стендард Ойл".

ТОТЛ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ПИВО.

ҐЛЕНС ФОЛС (Ню Йорк). — Чарлз Г. Тотл, бувший дистриктовий прокуратор і републиканський кандидат на говернора нюйорського стейту, заявився за введенням пива, та каже, що це припинить зріст злочинства, дасть міліонови людей роботу і задоволить тих, котрі вважають прогибіцію причиною всього лиха в Америці.

ПИНШО ДОМАГАЄТЬСЯ СПЕЦІЯЛЬНОЇ СЕСІЇ КОНҐРЕСУ.

ГЕРИСБУРҐ. — Пенсилвенійський говернор Пиншо вислав до президента Гувера листа, в якім домагається скликання надзвичайної сесії конгресу для заради безробіттю.

Пиншо каже, що в його стейті є 900,000 безробітних, та що діти безробітних голодують.

НОВИЙ СПОСІБ ДОПОМОГИ ПРОДУЦЕНТАМ БАВОВНИ.

ВАШИНГТОН. — Фармерська Рада проголосила, що вона даватиме бавовняним кооперативам позички на бавовняний збір з 1931 р., які будуть на фунті на один цент нижчі від тої ціни, яка є на ринку.

ПРОТИ ПІДВИШКИ ЗАЛІЗНИЧИХ НАЛЕЖИТОСТЕЙ.

ВАШИНГТОН. — До „Інтерстейт Комерс Комишен" внесено протест проти 15% підвишки належитости за перевіз товарів тяґаровими поїздами. Запротестували продуценти твердого й мягкого вугля й ярини.

ҐРІН ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ.

АТЛЕНТИК СІТИ. — Вилєм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, заявив, що промисловці треба доконче скликати конференцію і заявити, що ніхто не буде тепер позбавлений роботи. Ґрін каже, що вже така заява поліпшила би відносини, бо зросло би число купуючих.

ЗААРЕШТОВАНО 33 ПІКЕТУЮЧИХ.

ПЕТЕРСОН (Ню Джерзи). — Поліція заарештувала 33 пікетуючих страйкарів, закидуючи їм невідповідне поведення.

Страйк робітників шовкових фабрик далі поширюється.

НЕ ХОЧЕ КАРАТИ СВОЄЇ ЛЮБКИ.

НЮ ЙОРК. — Великого розголосу набрав скандал, у який вміщаний Рой Т. Ейтс, стейтовий сенатор стейту Ню Джерзи. Його постріляла його любка, 26-літня Джейн Кренмер, у своїм апартаменті, який оплачував Ейтс і в якім обє збавлялися.

Смертельно постріляний Ейтс мабуть таки видужає. Запитаний прокуратором, що з ним сталося, заявив, що був пяний і не знає, чи Кренмер до нього стріляла, а на всякий випадок не бажає собі проти неї ніяких судових доходжень.

Ейтсови закидають, що він платив Кренмерівній з публичних грошей за роботу, якої вона не виконувала, та крім того видав їй леґітимацію на безплатну їзду залізницею.

$100,000 ВІД ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА КИТАЄВИ.

ВАШИНГТОН. — Американський Червоний Хрест вислав $100,000 на допомогу Китайцям, потерпівшим від виливу ріки Янгтсе.

ЯК БІДУЮТЬ УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИКИ.

„Пролєтарська Правда" з 28. VI. поміщує отвертий лист до прокуратури, в якому пише слідуюче: „До редакції прийшов робітник-залізничник, показавши якусь надзвичайно смердючу річ, що навіть тяжко було визначити, що саме воно є. І цю річ у крамниці кооперативу на вул. Урицького 22. видавали примусово всім".

Згадана ґазета пише, що помимо кількох напімнень в тій кооперативі, як і в інших, продають робітникам зіпсуті харчі.

Чому український робітник не має їсти зіпсуті страви! Головна річ, що його „товариш" Москаль їсть добрі і свіжі харчі, які вивозять з України.

НОВИЙ ВОЄВОДА У ЛЬВОВІ.

Наконечніков - Клюковський, який виказався таким великим організатором минулорічних погромів на Західних Землях, зістав покликаний до Варшави на „високе" становище. Його місце, львівського воєводи, заняв д-р Ружнецький, який служив у польських леґіонах.

УРАГАН У ЗБОРІВСЬКОМУ ПОВІТІ.

В пятницю, 24-го липня ц. р., ураган з градом навістив зборівський повіт. Ураган заподіяв у повіті великі шкоди. В Батьківцях ураган знищив 12 стоділ, а град вибив 250 моргів збіжа. В селі Маркополі ураган повалив 2 стодоли, а град знищив 500 моргів збіжа зовсім, 500 моргів у 50 проц., а 30 моргів у 20 проц. В Манаєві бурєвій завалив 4 стодоли, а град знищив 100 моргів землеплодів цілковито, 200 моргів у 50 відсотках. В Ґнідові вітер завалив 7 стоділ, а град знищив цілковито 250 моргів землеплодів. В Ратищі град знищив 200 моргів землеплодів у 70 відсотках.

Градова буря навістила 23. липня такі громади сокальського повіту: Новий Двір, Бендюга, Клусів, Модярки й Кристинопіль. Град знищив 1,000 моргів землеплодів на 50 відсотків. Шкоду обчисляють на 58 тисяч золотих. Крім того буря заподіяла шкоду також будинкам.

ЧИ ХВИЛІ РАДІЯ ШКОДЯТЬ ЛЮДСЬКОМУ ТІЛУ?

Живемо в часах шаленого розвитку радія. Радієві хвилі перерізують повітря в усіх напрямках. Не одному з нас приходила певно думка, чи ці радієві хвилі не шкодять нашому тілу, яке добре проводить дрожання хвиль з високим напнятям. Цим питанням занявся В. Рааб і доказав, що всякі побоювання не мають найменшої основи. З персоналу великих надавчих радієвих стацій ще ні одна особа не захворіла на якусь таку хоробу, що мала би корінь в ділланню радієвих хвиль.

СМЕРТЬ ДИТИНИ У ВАПНІ.

В мешканні Миколи Ніврика в Чорткові лишився 3-літній синок без опіки родичів. Бавлячися, хлопець упав до ванни з гашеним вапном. Не помогла лікарська поміч і дитина наслідком попарення померла до 24 годин. Недбалих родичів потягнено до судової відповідальности.

ДАЛЬША ЖЕРТВА ПОГРОМІВ.

Одною з многих недостач нашої визвольної боротьби є те, що більшість наших громадських та політичних діячів тільки поверхово та однобічно розуміє сучасне положення української нації. Тому в нас до сьогодня нема внутрішньої єдности, тому панує галицька та наддніпрянська загумінковість, тому говорять одні, що під большевиками ліпше, а інші, що таки під Поляками лекше жити. А дійсність як тут, так там однакова. Як тут, так там нищиться свідому верству української нації, кольонізується й ограблюється українську землю, а всіх Українців як тут, так там міряється одним неписанним законом, в якому міститься тільки одно слово: **знищити**.

Минулорічні події на наших Західних Землях були тільки дальшим смиканням того ланцюха, яким душать нашу націю від довгих років. Сотні сіл ограблено, сплюндровано, понищено тисячі наших народніх установ, біля десять тисяч людей змасакровано. І за що? — питали ті, які не знають, що це польська неволя. Вернулися тартарські часи, говорили спокійно другі. Нещастя діється, кричали наддніпрянські загумінковці, які добачують в Польщі „природного й одинокого" союзника України.

„Били, бємо і будемо бити" — була відповідь Поляків цим всім нашим політичним нерозберихам. А наслідки оттого „бемо" будуть ще довго тривати в українському населенню Західних Земель. Дня 25. VI. помер у Люблині Великім **Григорій Шмагала**. Боровся покійний в рядах Української Армії за самостійність своєї нації, пройшов з армією цілу епопею і згинув врешті не від польських чи большевицьких куль, а від буків, якими збито його в часі минулорічних погромів.

„Кому в Польсце зле, нех сен забера", кажуть Поляки. Так говорить нарід, який у свойому інтересі нищить другого.

Григорій Шмагала, це вже 25. жертва смертний наслідок минулорічних погромів.

ДУШОГУБСТВО.

Василину Дубець з Вербівця, пов. Косів, убили якісь злочинці, розбивши їй голову та поломивши ребра. Злочину допустився хтось з родини, яка від довшого часу ворогувала з Василиною.

КРІВАВА ПІМСТА.

В Париці, пов. Надвірна, селянин Іван Федорів застрілив з пімсти Василя Гарчука, впакувавши йому з дубельтівки 6 шротів у груди.

БАКТЕРІЇ В БУРШТИНІ.

Хоч досі вчені ані хвилинки не сумнівалися, що певно вже і в найдавніших добах нашої землі жили бактерії, то одначе досі не було на це доказу. Щойно Німець Д. Блюнк прийшов до переконання, що в бурштині можна буде знайти сліди цих малих животин. Бурштин найбільше подібний до живиці (канадійського бальсаму), в якій переховують тріваві мікроскопічні препарати. Праця Блюнка увінчалася великим успіхом, бо вже при побільшенню 800 разів вдалося йому відшукати дуже богато кульочковатих, паличковатих і спірально скручених бактерій.

ПРИМУСОВО СТЯГАЮТЬ ПОЗИЧКУ.

„Комуніст" з 4. VII. пише, що на Східних Землях зібрано дотепер 220 міл. позички. Але позичка ще не закінчена, бо до того часу стягнено примусово з українських робітників 217 міл. Скільки буде стягнено міліонів з українських селян, цього ще не відомо. Стягають позичку на те, щоб „пятирічку" провести впродовж трох років. Тимчасом, як оказалося з промови Сталіна, „пятирічка" в більшости свого пляну завела і не можна її провести в означеному часі.

Навіщо тоді стягають позичку? — запитає читач. На те, щоби большевики могли видержувати сотні тисяч чекістів, а крім цього на революцію в Китаю.

ДАЛЬШЕ ПОЗБАВЛЕНІ ВСЯКИХ ПРАВ.

Дня 8. липня засідала в Москві президія виконавчого комітету Радянського Союзу і ухвалила: „Куркулі, що їх позбавлено на підставі конституції союзних републик та всесоюзної інструкції про вибори до рад виборчих прав і виселені за постановою загальних зібрань громадян села та місцевих органів влади, поновлюються по упливі пяти років з часу виселення в усіх громадських правах".

Що ця постанова найбільше відноситься до українського населення — самозрозуміле, бо майже всі Українці є куркулі або контрреволюціонери. Тепер, коли большевики вже знищили куркулів, добираються вони до „підкуркульників", які в дійсности є нуждарями в порівнанні з західньо-европейським селянином.

ДРОТЯНІ ПЕРЕГОРОДИ НАД ДНІСТРОМ.

Большевицькі тортури над українським населенням примушували не одного Українця покидати своє господарство та втікати за кордон. Прибувають за кордон, такі Українці оповідали про ті страхіття, які панують в Большевії. Щоби закордон як найменше знав, рішилися большевики виставити здовж Дністра дротяні перегороди, які унеможливлюватимуть утечу до Румунії. Крім цього погранична большевицька сторожа дістала виразний наказ кожного втікача на місці розстріляти.

ВІТАМІНИ В МАРГАРИНІ.

Пошукування проф. Шойнерта виказали, що в маргарині нема зовсім вітаміну А. Недостача цього вітаміну потягає за собою забурення в правильнім розвитку костей. Хто уживає до варення маргарини, повинен доповнити недостачу вітаміну А споживанням масла, молока, курячого жовтка, зеленої ярини, овочів і рибячого трану, в яких є подостатком цього так важного вітаміну.

ВІДВАЖНИЙ БОЛЬШЕВИК.

Большевицький посол до сойму, Ткачук, за яким Поляки розписали були стежні листи, втік до Німеччини, переодягнувшися в жіночий одяг. Як видно, то большевики герої сильні язиком і вміють лише намовляти наших селян, щоб їх Польща запроторювала без всякої вини на цілі роки в тюрму. „Колиж „товаришам" послам треба піти в тюрму, то вони втікають.

ПЛЯНУЮТЬ ГОВОРИТИ ПРО ДОВГИ В ЖЕНЕВІ

АНГЛІЯ ЗА РЕВІЗІЮ РЕПАРАЦІЙНИХ ДОГОВОРІВ.

БАЗИЛЕЯ. — Представники ріжних світових часописів, зібрані тут зприводу нарад банкирів під проводом Американця Виґина, роздумують тепер над питанням, що держави зроблять у справі ревізії воєнних довгів, яку радять завести банкирі.

Ходять чутки, що англійський уряд думає поставити цю справу на слідуючому засіданню Ліґи Націй цеї осени. Німеччина певно буде за те, Франція, як звичайно, проти цього. Англії й Німеччині буде трудно переперти Францію, коли Америка стоїть осторонь від Ліґи Націй.

Все таки заяву комітету банкирів вважають показчиком, що ревізія репарацій мусить колись наступити.

УСТУПЛЕННЯ БЕТЛЕНА З УГОРСЬКОГО ПРЕМІЄРСТВА.

БУДАПЕШТ. — По тайному засіданню кабінету міністрів у справі нової державної позички граф Бетлен, премієр міністрів, зголосив своє уступлення з уряду.

Заява викликала велике враження, бо Бетлен був премієром без перерви 10 літ та на верха не було причини для його резиґнації.

Його уступлення вяжуть загально з новою державною позичкою для Угорщини. З огляду на те, що цю позичку дає Франція, уступлення Бетлена, здавна противника Франції, вважають доказом зміни курсу мадярської політики. Значить, Угорщина буде тепер стояти ближче Франції, ніж стояла досі.

ПРИГОДА ЛИНДБЕРҐА.

НЕМУРО (Японія). — Американський летун Чарлз Линдберґ, що летить тепер з жінкою з Америки до Японії, попав коло островів Курилів на таку густу мраку, що мусів осісти на воду. Повідомлений про цей випадок державний корабель „Шімуширу" підняв його з води.

Линдберґи думають летіти далі, як тільки погода на це дозволить.

Літак осів на океан у дуже небезпечному місці; филі були високі, а недалеко були скалисті береги, де не можна було ждати безпечного виходу на сушу.

СПОДІВАЮТЬСЯ СКОРОГО ПОРОЗУМІННЯ МІЖ РИМОМ І ВАТИКАНОМ.

РИМ. — Папа приняв на авдієнції єзуїта Такі Вентурі, який уже нераз вів переговори між державним урядом Італії та Ватиканом. Авдієнцію вважають показчиком, що непорозуміння між Римом і Ватиканом, у якому Мусоліні й папа наговорили собі богато прикрих річей, буде незадовго полагоджене.

Ходять чутки, що папа буде таки мусів розвязати організацію „Католицька Акція".

ВІЗИТА ЛЯВАЛЯ В БЕРЛІНІ.

ПАРИЖ. — Французькі ґазети ждуть офіціяльного пояснення, чому французький премієр Ляваль не виїздить до Берліна при кінці цього місяця.

Французький уряд думає тепер про подробиці торговельного договору між Францією й Росією. У подробицях цей договір має бути подібний до договору між Росією й Польщею.

БОРОТЬБА МІЖ ДЕРЖАВОЮ Й ЦЕРКВОЮ В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД. — Міністерство внутрішніх справ заповідає видання важного розпорядження про відношення держави до католицької церкви в Еспанії.

Розпорядок має бути виданий у пятницю. Його змісту ще не подано; догадуються, що декрет буде звернений проти церкви, бо републиканський уряд є сильно подражнений листом еспанських єпископів, оголошеним минулої неділі, в якому епископи виступили проти проекту розділу церкви від держави. Ще більше загострення викликав переловлений урядом лист кардинала Сеґури, котрий утік з Еспанії до Франції, а котрий у своєму листі радив церковним зарядам продавати церковні дорогоцінности. Крім цього католицька церква почала вже пропаганду за себе. Уряд певно думає вдарити в цю пропаганду, відбираючи церкві фонди.

ГРЕЦІЯ БУДЕ ДЕПОРТУВАТИ КОМУНІСТІВ.

АТЕНИ. — Грецький уряд оголосив свої пляни поступовання супроти комуністів. Уряд вишле їх усіх на незаселений острів, де вони будуть могли жити, пропагуючи комунізм один другому.

„SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J. Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

АВТОНОМІЯ.

Резолюціями українських послів і сенаторів на західньо-українських землях, ухваленими 2 липня б. р., закомуніковано „Комітетови Трох", який розбирає справу „пацифікації", українські домагання. В тих домаганнях поставлено як першу вимогу виконання Польщею її міжнародніх зобовязань, устійнених ухвалою Ради Амбасадорів з дня 15 березня 1923 р. про автономію Східної Галичини.

Як умандатовані представники Українців в Польщі домагаються посли і сенатори широкої територіяльної автономії не тільки для Галичини, але й для інших українських земель під Польщею, а то для Волині, Холмщини, Полісся і Підляша, з зазначенням, що тільки така автономія „може уможливити українському населенню Польщі його культурний і політичний розвиток".

Таке домагання автономії, як вимога виконання міжнароднього зобовязання Польщі, є природним для тих заступників українського народу під Польщею, котрі намагаються поліпшити долю народу леґальними засобами боротьби за свої права. Зате злишнім являється цей додаток, що евентуальна автономія уможливить Українцям „культурний і політичний розвиток".

Навіть якби Українці в Польщі добились і територіяльної автономії, то вона, хочби й була на папері дуже широка, не мала би рішаючого впливу на наше життя. Наші землі були би виставлені на таку непевність, що не можливо було би думати навіть при автономії про якусь нормальну роботу. До того хто не є політично наївним, той певний, що Польща, хочби й дала нам автономію і хочби завдяки їй ми навіть зросли економічно й культурно в силу, використала би перше-ліпше внутрішне замішання чи міжнароднє напруження й завісилаб автономію та знівечила би те все, що збудовано при автономії.

Тому не треба прикладати ніяких рожевих надій до того, чи Українці в Польщі добються в Лізі Націй чи деінде територіяльної автономії. Навпаки, треба світови доказувати, що автономія не є ніякою розвязкою, бо, поминувши те, що вона не відповідає слушним державницьким українським домаганням, вона є нездійснима, бо має проти себе ввесь польський загал і всі польські партії, які бояться навіть автономії й змагають — як пише „Ґазета Варшавска" — до „правдивої пацифікації", себто цілковитого винищення і спольонізовання українського народу в Польщі.

БУВШИЙ СЕКРЕТАР СТАЛІНА ПРО БУДУЧИЙ РОЗВАЛ БОЛЬШЕВИЗМУ.

Башанов — це імя бувшого секретара Сталіна в політбюрі. Він полишив большевицьку Росію і виїхав за границю. Один ґазетник запитав його при одній нагоді:

„Чому ви властиво виеміґрували з совітського союзу?"

На це відповів йому Башанов: — Ваше питання є доказом, як цілком інакше глядите ви на відносини в Совітах, а як інакше оцінюють їх люди там проживаючі. Отже мусите передовсім знати, що мене жадна якась специяльна подія не змусила була до виїзду звідтам. Я не є цілком так званим **„невозвращенцем"** і я цілком не змінив своїх поглядів.

Не забувайте, що я ще був дитиною, коли вибухла була світова війна, а підростком, коли вибухла революція. Я нележу до нової ґенерації **молоді,** котра **більше наїлася пропаґандових друків як хліба,** котра знає ґрунтовно, з практики большевицьку державну орґанізацію тай взагалі нічого іншого не знає, як власне лише її. — Жиє вона в атмосфері совітів і вона дала би з охотою своє життя, щоби вже раз ту атмосферу, таку вбийчу для душі, а створену совітами, вже раз усунути.

Ми, молоді, маємо вже досить большевицьких **„правд",** котрі нам напихано аж до зогидження в голову на кождім кроці, на кождім розі кождої вулиці. Ми однак **не бажаємо собі царської Росії,** ми не хочемо іти назад, але **вперед!**

Однакож є нашим святим переконанням, що **поступ** може дозрівати лише під знаком **особистої свободи.**

Лише не звязана нічим **індивідуальність,** сильний уряд, взаїмна конкуренція сил і талянів — можуть пхнути людскість наперед.

Помимо того я служив Совітам, але вірте мені, що повищі мої думки не були відокремлені. Також **богато інших людей думае таксамо,** а є це люди **на відповідальних становищах:** в армії, в народних комісарятах, сцепи (фахівці) — всі вони в тім дусі приготовлюються до нової революції, всі вони вірять, що **до щостя Росії** треба конечно **розвалу большевизму.**

Ми сходилися нераз разом на балачку та диспутували так завзято, як це робили колись старі російські революціонери. Ми однак ніколи не могли знати, чи між нами не сидить який зрадник-шпіон, бо ҐПУ (чека) має дуже довгі пальці. Тому ми і винайшли собі цілком незвичайний спосіб дискусії, в **условній формі.** Ми говорили, наприклад, ось як:

„Ану! Вправляймося у веденню пропаґанди! Щоби ви, Іване Василевичу, на це сказали, коли би якийсь капіталіст заявив, що большевизм з цеї чи іншої причини повинен бути розвалений?"

І ми в отсей спосіб вели величезні дискусії, ми себе взаїмно учили та вимінювали між собою заборонені книжки. Ми критикували цілий совітський режім, збирали з цілого краю приклади нездарної обурюючої господарки та вишукували засадничі помилки.

Ми мусіли признати, що совітська держава, помимо всіх її помилок, — є **льоґічно збудована.**

Колиб ми хотіли погодитися з думкою Маркса, що кождий чоловік рівнається другому і що **механічна праця** є одинокою дійсною вартістю на цьому світі, то мусіли би прийти до льоґічного висновку, що **лише робітник,** а ніхто інший не може бути елітою (вицвітом) держави, бо лише він працює в повнім цього слова значінню. Одночасно ми однак відчували, і то на власнім тілі, до яких жахливостей веде большевицький режім. А **може та „свята" засаднича думка є фальшевою?** І немало уплинуло ще часу, заки ми зформували ту „єретичну" думку. Але дальше пішло вже лекще.

Хто іменно створив цілу культуру і цивілізацію?

Чи Нютон, Плятон, Айнштайн, Блеріо — були ручними робітниками, а не вченими? Одні і другі мають визначне місце в розвою культури і цивілізації, котрі ані без ручних робітників ані без учених не моглаб істнувати та розвиватися.

Також і **особистий почин** капіталіста, котрий творить нові роди промислу — і той почин отвирає нові области для культури. Люди не є отже механічно рівні собі, бо є люди з особлившим **хистом,** котрих треба покласти на чолі других. Колиж однак **особисті прикмети** є одинокою дійсною вартістю, то суспільність має передовсім обовязок стерегти **оообистої свободи,** не лише проти тиранства з боку вищих кляс, але ще більше проти **середнього інстинкту** та проти грубої **іґноранції** (незнання, темноти).

Ось як вели ми дискусії цілими вечерами, а ті дискусії дали почин до конкретних ділань. Тепер маємо у **цілому краю дуже розгалужену орґанізацію** і знаємо, що **до нас належить будучність.**

Уже перед **10-ми** роками пануючий тоді в совітськім союзі страшний голод малощо не розвалив цілковито большевиків. Тоді-то в многих місцях появились повстання, як нпр. в Кронштаті, та в Тамбові. Большевики залляли ті повстання потоками крови, але **тепер буде вже інакше як десять літ тому.** Тоді іменно стояли на чолі тих повстань **люди** старої царської Росії, **зненавидженої народом.**

Тепер однак Совіти не будуть мати до діла зі старими білоґвардійцями, але **з нами,** з молодою ґенерацією, котра говорить їх мовою і в їх школах училася, як вести заговори, пропаґанду та орґанізацію.

Цим разом не буде вже річ про поодинокі революційні проби без провідної ідеї, але про поважний рух, що матиме на чолі **провідників з докладно начеркненим пляном ділання.**

Ми навчились від большевиків, як задержувати тайну, як цілими роками носити маску на лиці, а тимчасом вишукувати їх слабі сторони та розсаджувати їх орґанізацію нашими ячейками. — А коли буде треба, то і мученичу смерть радо приймемо за ідею визволення Росії з ярма большевицької банди злочинців. Най лиш прийде **голод** — то тоді ми станемо на чолі невдоволених і обурених. Най лиш вибухне **війна,** то ми одержану зброю звернемо проти наших катів. І це говоримо ми, **молода ґенерація Совітів,** котра не хоче жити мов бездушна череда, але **бажає свободи!**

Ось таке заявив Башанов, бувший секретар Сталіна. Є це надзвичайно важна заява людини, котра докладно знає всі большевицькі тайни, а також і ті **революційні сили,** котрі при найближчій нагоді розсадять насильством збудовану, а кровю міліонових жертв зліплену у цілість — на перший погляд непобідиму твердиню большевицьку.

Тоді і для Великої України виб'є година визволення з московської неволі!

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, заваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, ...: то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії, то значить, що його оголошення буде стільки дорожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. **не є** при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари **безплатно.**

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"

81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346,

JERSEY CITY, N. J.

І це можливе.

(Автентичне).

Пані Зарембська, молода, пристійна і гарна бльондинка, котру родичі видали замуж за цілком простого, але богатого паскаря, вносить до суду скаргу о розвід з мужом.

Суддя в часі вступного переслухання звернув її увагу, що скарга є властиво не узасаднена:

— Прошу пані, з цього я бачу, що муж вас навіть любить!

— О, це можливе, пане судя, — відповідає пані Зарембська — такий паскар є до всього здібний!...

Федір Теодорович.

ПРОФЕСОРСЬКА ЖУРА.

Пан професор Ґорі через свою стару господиню зазнав чимало біди. А ця господиня була в нього вже двацять літ на службі. Та цей день був уже над усі, бо вперше за все життя мусів надягнути фрак. Він, що все своє життя присвятив найважнішим питанням, мусить покоритися звичаям і привичкам і надягнути фрак! Ах Боже, як це прикро, а ще до того його тіло похоже на тіло гіпопотама.

Професор дико глядів на свою товсту господиню, а вона й собі зі здивуванням приглядалася йому, зодягненому в ту нову одежу. Нещасна не запримітила, що професор свою лють зігнав на своїх книжках, які наче божевільні лежали порозкидувані по столі.

Фрак, самособою, не був власністю професора Ґорія. Позичив йому той фрак власник недалекої крамниці. Щойно дванацятий, що їх пробував, з трудом вліз на його тіло. І булоб добре, колиб не було тих проклятих рук. А колиб господиня була сказала йому, що фрак лежить на ньому добре, був би викинув її з хати.

Як йому перед зеркалом вязала краватку та хвалила гарний фрак, скрикнув:

— Прошу вас, мовчіть! І не вдушіть мене краваткою.

Пять хвилин тяглися страшні муки.

— Вже?

— Ах, ще ні, прошу...

Професор, наче кітка, яка запримітила, що їй поставили щось на хвіст, нараз обернувся, а фрак тріснув під пахами.

Професор наче збожеволів.

— Це лише нитка трісла, — стала вспокоювати його господиня, одначе професорові було досить. Завязав краватку з вузлом під лівим ухом, надягнув плащ і вже був на дворі.

Його дорога учениця мала того дня вінчатися. Була то Цезарія Райс, якій професор знайшов місце вчительки. Як, до чорта, як зоветься жених? — сушив собі професор голову по дорозі. Чи не буде це той богатий вдовець, який був зайшов до нього, щоби нараїв йому та поручив котрусь ученицю для його дочки?

— Ґрімі? чи Ґріті? Ні, Мітрі! Ах, так, самособою! Мітрі!

Професор любив Цезарію, бо була чесна і працьовита, а нещасна замолоду втратила батька. І прийшов той Ґріті, чи там Ґрімі, себто Мітрі, а професор йому поручив Цезарію. Мітрі забрав її до себе, а за кілька днів прийшов схвильований. Цезарія сказала, що не візьме служби з огляду на свої літа та з огляду на людські язики. Ґріті — Мітрі хотів її мати, не хотів ніяк позволити, щоби кинула його. Професор добре намучився, заки вговорив її, а коли пристала, за кілька днів сказали йому, що за пять днів буде вінчання. Самособою професор мусить там бути, бо він є наче посередник того одружіння.

— Все те нехай чорт побере, — думав професор, як терпів муки в свому затісному фраку. Все булоб добре, колиб не треба було брати того тісного фрака. А так... І ще подумав, чи не треба би молодій принести китицю цвітів.

Вкінці рішився купити цвіти, бож буде свідком на вінчанні. Поступив у крамницю з цвітами та купив за дорогі гроші велику китицю цвітів, у якій було найбільше зеленого листя, а найменше цвіття.

Коли прийшов на Мілянську вулицю, побачив, що стоїть перед хатою, в якій жила Райсова. Перед хатою було богато цікавих. Професор думав, що спізнився, тому прискорив ходу, та запримітив, що люди поглядають на нього якось дуже дивно. Чому то, чому? Фрак дійсно був тріснув трохи, та він був під плащем.

Сторож дому спитав зажурено професора:

— Чи пан приходять на весілля?

— Так.

— Весілля, на жаль, не буде.

— Якжеж це?

— Молодій цієї ночі несподівано померла мати.

Професорови впала китиця на землю, а коли зігнувся, щоби підняти її, побачив, що фрак тріс йому до пояса. Розпучливо глядів на китицю на землі та попросив сторожа, щоби підняв її. Потім увійшов у хату сердитий і лютий.

У гостинній було досить людей, свояків і приятелів молодого. Професора представляли, а він легко згинався, бо боявся, щоби гості не почули, як далі тріскає фрак. Усякий шум ще більше хвилював і сердив його.

Вкінці побачив чоловіка, який, як йому здавалося, похожий на молодого.

— Пан Ґрімі..

— Міґрі, прошу, — відповів молодий.

— Професор Фабіо Ґорі, — говорив професор — простіть, прошу вас, та я ввесь час від моєї хати аж сюди сушив собі голову, як ви називаєтеся, одначе мені ніяк не могло прийти на думку. Може собі пригадуєте, як ви були...

— Дуже мені приємно — відповів Міґрі — та...

А потім, наче пригадав собі щось важного:

— Ах так, професор Ґорі, так, професор Ґорі! А вжеж, що так! Брат згадував мені, а ви цих двох людей переплутали.

— Не може бути, — сказав професор — то ви лише брат? — Колиж професор почув небезпечний шелест і тріскіт фрака, найрадше дав був би цьому пансви поза вуха.

— Карльо Міґрі. Чи можу представити вас моїй матері?

— Самособою. Це буде для мене честю.

Міґрі підпровадив професора до товстелезної пані, що в чорних мережках сиділа на канапі.

І вона також приняла його холодно та ще гірше глянула на нього, коли довідалася, що це він звів до купи цих двоє людей.

Бож відомо, що богаті свекрухи не люблять убогих невісток.

— Бідна ця бона (домашня вчителька) — говорила свекруха — та смерть у родині є все гідна жалю.

— Легко міг взяти собі якусь іншу, — завважала якась стара діва в сусідстві та ще більше задерла носа. Професор мав свою думку.

— А де молодий? — спитав

— Певно пішов на гору, щоби приготовити все до...

— До шлюбу? Або буде шлюб без огляду на все?

— О ні! — сказала свекруха майже весело. — Щоби приготовитися до подорожі. Колиб було зложилося інакше, був би відїхав з жінкою, та що тепер? Ми вговорили його, щоби відїхав до Вальсанґоне. Ми там маємо фабрику паперу. Там його потребують.

— Так дуже?

— Так, зараз мусить тамїхати! Коли не нині, то рішучо завтра. Ми на всі способи вговорювали нещасного, заки пристав. Зрозумієте, добродію Ґорі, що то не булоб добре, аби лишився тут.

— Хочби задля людських язиків не булоб добре, щоби лишився тут.

— І задля судженої, — добавила стара діва.

— Так, язики, — запримітив брат. Зрештою, додав — знаєте, все це справа...

— ...така нерозважна, — вибовкнула стара діва.

— Та я хотів сказати, що все це трохи заскоро зробилося. Тай ця смерть...

— І ця смерть прийшла добре — добавила мати — наче від Бога післана.

— Як би там воно і не було, добре буде, коли обоє все ще гаразд роздумають, — сказав вкінці брат.

Професор стояв наче німий та слухав. Зрозумів усе. Коли молодий тепер відїде, одружінню буде кінець і нещасна Райс й далі мусітиме глодати бідний хліб домашньої вчительки. Напевно дівуватиме до смерти, як і ця отут. Зараз побачив, що все тут порушене та що одружіння держиться купи, як як його фрак.

У розпуці знайшов у котрісь горішній кімнаті нещасну Цезарію, як плакала над мертвою матірю.

Сердило його Цезареєне волосся, що було приготовлене до шлюбу, сердила його й ця покійна мати, яка не мала чогось розумнішого до діла, як лише вмерти перед самим вінчанням своєї дочки. Професор наперекір родині молодого, найрадше воскресив би її.

Коли дівчина обернулася та побачила професора, сказала:

— Гляньте, пане професор, і вказала на мертву матір.

Професор нахилився, вклонився й перехрестився, та тут фрак тріснув до кінця. І так ділу й прийшов кінець.

— Доволі того, — говорив у приступі великої енерґії — устань, дівче, та втри сльози.

Під впливом сердитости професора Ґорія дівчина встала та спитала:

— Чому, пане професор?

— Кажу тобі насамперед устати. Боже мій, цього мені вже забагато.

Цезарія встала, втерла сльози, та коли побачила небіжку матір, припала знову до ліжка та гіренько розплакалася.

— Так, так. А тепер мерщій у кімнату та надягни найскромнішу одежу, яку маєш.

Цезарія счудована пішла у кімнату.

Коли вернулася, професор ухопив її за руку та потягнув за собою.

— Куди, пане професор?

— У церкву, до шлюбу, та передше ще до громадського уряду за паперами.

— Та що ви хочете?

І професор ужив усієї своєї енерґії, суґестії, вимови й розуму, щоби переконати дівчину, що вінчання мусить рішучо відбутися. Ще нині. Так і не інакше. Вплинув її, що так мати хотіла та що вона все ще хоче того, а вкінці згадав про себе і свій фрак. Нещасна дівчина боролася з усіх сил і про-

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

HOUSE OF COMMONS.

Friday, July 31, 1931.

POLAND (UKRAINIAN MINORITY).

MAJOR ELLIOT asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether he has considered the letter lately sent him, signed by several persons representing widely different views in this country asking him, as chairman of the Committee of Three, to use his influence in the direction of negotiations between the Polish government and the leaders of the Ukrainian parliamentary party, firstly on the question of compensation for damage to life and property during the so-called pacification, and secondly on the question of autonomy, and to urge that the Ukrainian question shall be placed on the agenda of the September council of the League of Nations; and whether he will bring these representations before the Committee of Three at the meetinig arranged to take place in September and give them his support?

The SECRETARY of STATE for FOREIGN AFFAIRS (Mr. ARTHUR HENDERSON): I received yesterday the letter to which the hon. and gallant Member refers. I shall, of course, give full consideration to the proposals put forward in that letter, but it would be premature to say, on the day after its receipt, what course of action it may appear desirable to take in the questions which it raises.

MINORITIES.

Mr. L'ESTRANGE MALONE asked the Secretary of State for Foreign Affairs whether he has considered the resolution, signed by 81 Members of the British Parliament, asking him to put forward a resolution for the establishment of a Permanent Minorities Commission at the forthcoming meeting of the League of Nations Assembly; and what are the intentions of His Majesty's Government on this matter?

Mr. A. HENDERSON: I have just seen the text of the resolution to which my honourable Friend refers. His Majesty's Government in the United Kingdom are in symphaty with the proposal for the establishment of a Permanent Minorities Commission as an eventual solution of the question of minorities procedure, but I cannot give an undertaking in adwance that the United Kingdom Delegation at the forthcoming Assembly will take the initiative in putting forward such a proposal.

(The Manchester Guardian, August 1, 1931).

—o—

BRITISH LABOUR M.P.s IN POLAND.

A Newspaper's Protest.

A demand that the Polish Government should protest to Whitehall against the visit to Poland of two British Labour M.P.s is made by the newspaper "Ilustrowany Kurjer Codzienny," says Reuter's Warsaw correspondent. The Rev. James Barr (Lab.—Motherwell) and a Labour colleague, Mr. Davies, are the M.P.s in question.

The paper alleges that the aim of the visit was simply "consciously to incite the population against the Polish State and to ruin the relations existing between Poland and the Ukraine. This is unheard-of provocation by British members of Parliament."

Mr. Davies is alleged to have given an interview to a Ukrainian paper, which containned gratuitous "interference in the home affairs of a foreign country."

There are two Labour M.P.s named Davies: Mr. Rhys Davies, who represents Westhoughton, Lancashire, and Mr. David Davies, whose constituency is Pontypridd.

(The Manchester Guardian, August 10, 1931.)

—o—

SOCIALIST M.P'S IN POLAND.

Warsaw, Saturday.

A demand that the Polish Government should protest to Whitehall against the visit to Poland of two British Labour M. P's is made by the newspaper "Ilustrowany Kurjer Codzienny."

The Rev. James Barr and Labour colleague, Mr. Rhys Davies, are the M.P's in question. The paper alleges that the aim of the visit was:

"To consciously incite the population against the Polish State, and ruin the relations existing between Poland and the Ukraine. This is unheard of provocation by British Members of Parliament."

Mr. Davies is alleged to have given an interview to a Ukrainian paper which contained gratuitous "interference in the home affairs of a foreign country." — Reuter.

The Rev. James Barr has represented the Scottish seat of Motherwell in Parliament since 1924. He is a member of the Independent Labour Party.

Mr. Rhys Davies has been Socialist member for Westhoughton (Lancashire) since 1921. He was Under-Secretary for the Home Department in the Socialist Government in 1924.

(The Times, London, Sunday, August 9, 1931).

—o—

BRITISH LABOUR M.P'S IN GALICIA.

Polish Press Complaints.

(From our own Correspondent).

Warsaw, Aug. 9.

The Ilustrowany Kurjer Codzienny, of Cracow, which is the most widely read of Polish newspapers, has published an article urging the Foreign Ministry to make a vigorous protest to the British Ambassador against what it alleges to be the unwarrantable interference in Polish domestic affairs of two British Labour members of Parliament, Mr. Rhys Davies (Westhoughton) and the Rev. James Barr (Motherwell), who have been conducting an enquiry in Eastern Galicia. The article quotes Mr. Rhys Davies as having said in a conversation with Mme. Rudnicka, a Ukrainian Nationalist Deputy, an account of which was published on Friday in the Ukrainian Nationalist organ "Dilo," that "Great Britain, France, Germany, Italy, and Poland are members of the League of Nations, charged with the defence of common ideals, and so long as they are within the same international organisation any deputy belonging to any of the Parliaments has the right to inform himself on the spot whether a State is treating its national minorities in accordance with the principles which it professes in the international arena."

The newspaper describes the assertion that any member of Parliament has the right to make tours of inspection in Poland for such a porpose, as a thing unheard of in international relations, and continues:

The British Ambassador should be invited to make representations in London against any further repetitions of these displays, which are offensive in the highest degree. Poland recognises her obligation under the Minorities Treaty to comply with the procedure of the League of Nations, but cannot grant a right of inquiry to individuals. The journey of the two Labour members of Parliament must be regarded as a deliberate incitement to the Ukrainians to persist in their hostility towards Poland, as is proved by the tone of the Ukrainian Press during the last few days. If Polish deputies were to claim the right to make reciprocal tours, they could find several interesting fields of inquiry in the British Empire. The fact that they have not retaliated so far is due to their innate tact and respect for foreign sovereignty.

An article on similar lines, with explicit reference to India appeared a few days ago in the Cracow "Czas," the state organ of Polish Conservatism. The "Gazeta Polska," the leading Government daily, says that the two Labour members should realize that they are being used as instruments not only for anti-Polish propaganda abroad, but also for inciting a section of the population of the State which they are visiting against its Government, an offence covered by the criminal codes of every country in the world and punished most severely of all by the Socialist State which is Poland's eastern neighbour.

The sharp wording of these criticisms may be explained by the fact that in Poland, as in most Continental States, members of foreingn Parliaments are regarded as official personages, barred, like diplomatists, from meddling in internal affairs. Experience in the past has shown also that tours of inspection by sincere and well-meaning politicians in areas where national animosities are unduly strong may hinder rather than help local peacemakers. The full details of the visit of Mr. Rhys Davies and the Rev. James Barr to Lwow are not yet known, but it is understood that they began correctly by paying a visit to the Provincial Governor before they placed themselves in the hands of their Ukrainian guides.

After a long interval of comparative quiet there has been a recurrence of terrorist violence in Eastern Galicia in the last 40 days. A postal van and a post office have been robbed of large sums in cash by bands of armed men alleged to be Ukrainian Nationalists. In trying to ward off the attack on the postal van a Polish policeman lost his life.

(The Times, London, August 10, 1931).

СПРАВЛЕННЯ.

В проголошенім у „Свободі" з дня 5-го серпня ц. р. списі учасників процального вечерка в честь п. О. Грибівського, які жертвували на визвольну боротьбу, має бути: Д. Костишин $1; П. Кучма $1.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СПОРТОВИЙ ВИЗОВ.

August 18, 1931.

Dear Gentlemen:

The Newark Ukrainian Baseball Team would like to play any team in any other city or state. We would like to travel to your city to play with your team.

Plase let us know if you consent to this request.

I thank you,

Leo Mular,
59 Morton St., Newark, N. J.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ҐЕРИ, ІНД.

В школі наша будучність.

В ч. 173 „Свободи" помістив гром. А. Цебак допис „На Рідну Школу", в якім, пишучи про концерт, підносить, що бесідник, п. Запорожець з Шикаґо, нападав на всіх, хто не є гетьманець, а не говорив про властиву справу.

Як Шкільний Комітет подаємо слідуюче вияснення:

Комітет запросив п. Запорожця на концерт і на місцевого учителя. Він не нападав на нікого у своїй промові, ні не хвалив гетьманців, бо це навіть не належало до теми. Зате говорив про польську історичну традицію і доказував, що Поляки, які були, такими остались, і тому беруться польонізувати інші народи, щоби стати великодержаним народом. Таке саме, говорив п. Запорожець, можна сказати і про Росію і то не тільки царську, але й про совітську, нібито „робітничу".

Бесідник взивав Українців до боротьби з тими історичними ворогами. І радив протиставити їм силу, оперту на просвіті. З того перейшов він до справи Рідної Школи, уважаючи її найбільшою нашою твердинею у боротьбі з ворогами. Він твердив, що тільки Рідна Школа виховає нам молоде покоління, здібне до нових жертв і до нової боротьби. І от тому не повинно бути між нами байдужих до Рідної Школи.

Отсе був дійсний зміст промови п. Запорожця, що передаємо до „Свободи" в імя правди і ради добра доброї справи.

За Комітет Рідної Школи:
І. Гриневич, І. Жук, Н. Софяк.

Молода мужатка пані Оля К. вертає з купелів з Івоніча і питає на вступі свойого мужа:

— Влодзю, чи ти був мені вірний?

— Натурально! А ти мені?

— (Сміється). Таксамо вірна, як ти мені...

— (Зі злістю). Ти, Олю не поїдеш більше до Івоніча — на це даю тобі слово чести!...

тивилася, одначе професор не гадав піддаватися.

— Ти пропадеш навіки, коли тепер мене не послухаєш. Скажеш, що прогрішилася тому, що не послухала мене. Що робитимеш сама й серед чужих людей? Коли тепер не віддашся, дівуватимеш до кінця життя та обвинувачуватимеш твою матір, що не віддала тебе. Абож то нещасна мати до смерти не раділа твоїм одружінням? І чи гадаєш, що тепер вона хоче, щоби все через неї пішло шкереберть? Рішучости, Цезаріє! Зараз за мною!

Професор сердився і пішов спішно у гостинну. Шукав молодого, свідків і виголосив їм довгу промову. Стрінувся з найзавзятішим спротивом свекрухи, істеричним плачем тієї старої діви та протестом брата, та всеодно не змяк. Вимахував руками, наче буйвіл рогами, та завважав, що фрак ніде не тисне його.

Вкінці все перейшло міру, професор виступив на середину кімнати, потягнув за правий рукав, зовсім відірвав його та шпурнув ним на землю, начеб кидав гадиною, яка вкусила його.

Хоч-не-хоч всі розсміялися.

— Весілля мусить відбутися, хоч мій фрак пішов до чорта.

І знову счинився лемент, приговорювання, поки молодий не вийшов на середину кімнати.

— Ні, ні, Андрію, — стали всі говорити йому.

Молодий глядів нахмарено, може з пів години кланявся й успокоївся, коли молода згодилася на вінчання.

Тоді професор став збирати цвіти, які були приготовили для весілля, та носити їх у горішню кімнату, де лежала небіжка. Мимоволі всі помагали йому. Потім молодий, молода та свідки пішли до громадського уряду. Професор зробив дурницю, що роздягнувся й всі побачили його голу руку й ввесь фрак попорений.

Молода поблідла.

— Ради Бога, пане професор!

— Ах так, я зробив дурницю! — і зараз назад надягнув плащ.

Коли після шлюбу вернулися додому, привитала їх холодна мовчанка.

Професор відітхнув. Знайшов десь у куті відірваний рукав, завинув все в ґазету тай пішов додому.

По дорозі зрозумів, що поправді фрак був причиною нинішнього вінчання. Колиб він не був затісний та колиб не тріс і так ввесь ча не приносив йому стиду, він для святого спокою пустив би все, хай діється як хоче. А так фрак додав йому енерґії, рішучости, а що найважніше, люти, якою він воював, доки не дійшло до шлюбу. І колиб не фрак, Цезарія, його люба Цезарія, осталась би старою дівкою. Тепер, закінчив професор своє фільософування, будуть вдоволені молода жінка й чоловік, а мати молодої жінки також, коли бачитиме, що до гробу провожає її двоє щасливих людей, замісць одного нещасливого.

На другий день професор заплатив за фрак і не відказував на ціну.

Дан Бергман.

ЛЕДНЯК.

(Гумореска. Із шведського).

Домочок наших свояків, де ми кілька тижнів у гостях, побудований у стіп стрімкого горба. Може з годину дороги від міста. На залізничу стацію можна дісіатися лише дорогою, що йде через той горбок. Тепер перемінився горбок у велику, гладеньку, скляну гору. Кілька днів була злива, а одинодинокий нічний приморозок зробив страшенну зміну.

Я не знав нічого, коли вставав рано; знав лише, що дуже не маю часу. Я мусів бути в місті до щоденної моеї праці. Залізниця відїздила за чверть години, а я мав перед собою пятьмінутовий марафонський біг до залізничого двірця. Тому я зодягнувся, вляв у себе горячу каву та більшу часть яєчка на мягко. Меншу часть дістала моя жінка, коли я в бігу витиснув їй поцілунок на прощання. Потім я загорнув себе у куртку, одним скоком знайшовся в кальошах, вибіг перед домочок і кликнув на жінку, щоби мені кинула крізь вікно капелюх і чисту хусточу. А потім я розбігся на горбок. Не дістався я далеко. Боженьку, мої коліна! Я все і все зїздив ними назад. Розбігся я знову й укінці вдалося мені дістатись кілька кроків наперед, та зараз простягнувся я як довгий на совганці. Цілою передньою фасадою. Череп мені тарахнув наче розчавлений горіх, а цигарничка з папіроскою, що я закурив був, щоби додати собі відваги, залізла ціла в горло, де з шипінням погасла.

Я знайшовся знову внизу. Тут я постановив собі починати тепер трохі обережніше. Сів я собі на горбку та старався сидячки посуватися вгору, відбиваючися руками. Вдалося мені дійсно запертися на леду запятками, але кости мене зболіли. Зі скорістю молота вдарив я носом об лід. Я був щасливий, що вже передтим мав модний, запирчений ніс, а ні трохи не клясичний. Тепер ніс був іще модніший.

А потім засвистала льокомотива. Я вернувся криваючи до моеї жінки. Ледви пізнала мене. Колиб воно не було так страшенно боліло, я сам був би не вірив, що це я.

— Та чомуж ви собі дороги не посипали піском? — спитається читач.

Так, але відкіля було взяти піску? Таж пісок був під ледом.

Хоч моя жінка дуже протестувала, я знову вибрався в дорогу. Цим разом запасся я мішочком рижу. Я пробував помогти собі рижом. Одначе риж навіть не хотів держатися совганки, а зісувався вниз. Радість горобців була велика.

Я мусів телефонувати до міста, що не можу прийти до служби. І це була щира правда. Я зателефонував також до Новицьких і питався їх, чи не схотіли би відвідати нас і чи не хотілиби остатися в нас на скромнім обіді. Я думав собі, що можу позволити собі на таку розраду. І Новицькі відповіли, що радо прийдуть. Колиж приїхали, я стояв з жінкою перед домиком і ми махали до них привітливо хусточками, коли зявилися. Новицький зїздив у низ на заді, ногами вгору, пані Новицька на животі, головою вперед. Боженьку, то-то була радість!

Новицькі зїли в нас невеличкий, скромний обід. Колиж прийшла пора та треба було подумати про поворот, просили мене, щоби я зателефонував на стацію та замовив звощика (фіру). Не хотіли вже входити в безпосередні взаємини з дорогою через горбок.

Старий Матвій приїхав зі своєю фірою. Як вона, братіку, гнала з горба! Наче на перегонах! Кінь зпочатку старався бігти так скоро, щоби дорівняти фірі, одначе небаром відпекався тієї спроби та зїздив гладенько наче на лижвах. Віз задержався при добудові нашого дому, коли то старий Матвій понад головою коня на власну небезпеку влетів крізь замкнені двері на ґанок.

А потім Новицькі влізли на віз, старий Матвій зацмокав на коня, а кінь руився. Я був би не вірив, що кінь має таку силу. Справді вдалося йому видрапатись аж на вершок горбка, але там йому відняло дух. Кінь ослаб і, ради Бога, вже кінь і віз санкувалися на діл назадгузь і, сильно гопнувши, задержалися перед ґанком нашого дому. А старий, на своє безмірне счудування, лежав у середині воза, на колінах пані Новицькокї тай дивно оригінальним способом обіймав її ногами довкола шиї. „Козел" поводився наче справжній козел, раз-у-раз скидав Матвія.

Та вкінці старий Матвій затріскав знову батогом, а кінь, зашпотуючися, видряпувався вгору. Але здавалося, що санкування тепер сподобалося йому. Видряпався знову, як міг, аж на сам вершок і знову з дитячою радістю зісунувся вниз. І вже не треба було підганяти, щоби видіставсь знову на гору. Робив це раз-у-раз, без заохоти, тай знову й знову санкувався на діл. Кінь був у гуморі наче хлопцісько, що совгається на вулиці, веселий, збиточний та необережний.

Вкінці кінь мав доволі тієї забавки та добровільно станув у стіп горбка. Був тепер оспалий, неустрашимо позіхав на всю морду та заснув, як є звичаєм тих звірят, стоячки.

Новицькі, старий Матвій та кінь є все ще в нас. І досі ще не вдалося мені дістатись до міста. Тому пишу.

Иосиф Томас.

КОЛИ В ЯПОНІЇ ЦВИТУТЬ ВИШНІ,

Так то в квітні підчас довгої плавби з Індокитаю до Японії я все згадував, що вже цвитуть сакури та питав себе, чи застану ще тую цвитучу поезію японської природи. Побут у Гонг-Конгу а потім кілька днів густа мряка на Китайському морі проволікали плавбу. У Шанґгаю наш корабель дістав приказ лишитися в пристані та бути до розпорядження команданта французького війська „Нагасакі Мару", що мав нас перевезти до Японії, дав чекати на себе кілька днів — а в Токіо тимчасом відцвитали сакури. Коли ж я приїхав до Нагасакі та Кобе, не було вже по цвітах вишень ні сліду. В Кіото в парку показували мені крислату сакуру, стару кількасот літ, якої довге гилля було попідпиране бамбусовими дрючками, начеб це була слабосила бабуся, що ходить підпершись палицями. Що весни обсипана рожевим цвіттям, а втішається великою пошаною Японців.

У Токіо в Уено-парку та в Гібая напроти готелю „Імперіяль" цвили вже грядки азалей, а фіолетні грозна вістарії звисали з бамбусових альтанок, які прикрашували випуклі містки над потічками та чайнями. Також тут і всюди на рівнинах сакури вже відцвили.

Я відїхав до Нікка, що лежить уже в горах, і тут застав сакури в повному цвіті. Коли ж після трох днів цвіття опадало, вибрався я гірськими стежками вище в гори до озера Хусень, де сакури щойно зачинали цвисти.

Нікко це святе відпустове місто, бо в його прастарих святинях спочивають найславніші володарі святині. Тут на лісистому верху є мавзолеї Джеясу, основника володіючої династії Токугава та Джеміцу, його внука. Хто хоче оглянути їх, мусить перейти ряд будинків (святинь), які є найгарнішими релігійними будівлями на Сході, за виємкою Агри в Індії.

Подував тут свіжий гірський легіт. Від готелю, що стоїть на протилежній горі, видно було до мальовничої долини, на якої обочах цвили сакури, наче рожева хмара впала з неба. В саді та на горбках, що схилялися до ріки, були великі простори, вкриті розцвилими азалеями і так уся долина потопала в білій та рожевій красці.

Від червоно-лякового мосту, що йде через ріку Дая, йшов я сходами до святині трох Буддів. По боках здовж дороги цвили сакури, галуззя, обтяжене білими та рожевими цвітами, звисало через пліт над сходами. Подвіря святині, публичні дороги та приватні сади були повні вишневого цвіття, а дороги, що вели до святинь, були посипані опавшими цвітами. На деревах не видно було зеленого листя, а все галуззя було густо вкрите великими цвітами рожевої барви. Сади розцвилих сакур, а посеред них прастарі святині— в цьому були дві характеристичні риси країни, які таксамо, як перед століттями, досі заповняють душу кождого Японця. В Нікку ті два символи були ще виразніші, бо в ті дні йшло далеко більше подорожніх ніж колинебудь іншим часом, щоби відвідати святині та побачити цвитучі вишні. До Нікка приходить около 400 тисяч подорожних річно, між ними около сто тисяч чужинців, які сюди також мандрують, хоч з інших причин, ніж Японці.

Довга алея високих криптомерій з чатинними (шпильковими), рівними гилями вела до іншої святині. На кінці алеї стояв торій, себто високі, червоно-лякові ворота, що є ознакою кождої святині шінтоїтського культу. На вільному просторі між темно-зеленими деревами та темними крівлями святинь показалася знову повінь білого й рожевого цвіття сакур.

Дороги, що ведуть до святинь, і вишневі сади були повні мандрівників. Як можна було здогадуватися з ноші та з лиця, були се головно селяни з інших околиць, дівчата в пестрих кімонах, молодиці в шовкових барвистих, по більшостиж сірих одягах. Приходили сюди прогульки шкільних дітей з учителями, а посеред японського народу було теж чимало чужинців. Подорожні сідали на траву під сакурами, розвязували вузлики з харчами, малі деревляні коробки або кошички, перевязані червоною стяжкою, в яких був варений риж із посіканими шматками сирої риби, з інших коробочок витягали колачики й отвирали пляшки саке (рижового вина). Без саке не була би радість із цвітів повна а по дорозі поза цвіттям сакур випивають дуже багато того саке.

Деякі мущини цікавилися більше тим саке ніж цвіттям, так що їх спів переходив у вигойкування, а тіло підчас ходу позбувалося рівноваги. Японці з правила здержливі, одначе коли цвитуть сакури, вони люблять випити. Ба, і стара японська приповідка каже: „Хто без вина направду міг би вішатися з погляду на цвитучі вишні".

Звичай пити саке при тій нагоді основується на старому переказі. Коли цісар Річін проїжджав собі якось раз по озері в цісарському парку, кілька пелюстків вишневого цвіту впало у чашу, з якої пив вино. Ця пригода привела йому на думку, яке гарне є цвіття сакур і що вино багато ліпше смакує, коли дивитися на цвіття.

Японська сакура це подруга дикої вишні, що не родить овочів. Плекають її лише задля гарного цвіття, яким люди втішаються три, чотири дні в році. Не дає ніякої іншої користи, ба навіть дерева, бо Японці їх не рубають, тому то в кождім місті є великі вишневі сади, до яких, тоді як вони цвитуть, люди мандрують здалека лише тому, щоби навтішати свої очі багатим цвіттям. Японська сакура має більші та повніші цвіти ніж наприклад наша старокраєва вишня, так що похожі на невеличкі рожі. В квітні, а в горах і в першій половині травня вся країна живе під знаком сакур. Часописи приносять вістки, в котрім саді сакури починають цвисти, громади видають розпорядки, щоби не було страшного натовпу та непорядку, поліція доглядає, розділює юрбу на менші гуртки та вдержує порядок руху возів. У Японії немає більш народнього свята над цвіти сакур.

Токіо має кілька великих вишневих парків, як Уено, Кудан, Асукаяма та Коганей. В цьому останньому алеї сакур окружає водопровід на чотири км., колись тут їх росло десять тисяч.

Не забуваймо, що Японія душиться від надмірного населення, якого вже має 60 міліонів, а до якого що року прибуває майже міліон нових, що тут вихісновують кожну пядь землі, щоби родила продукти, які інакше мусять привозити. Всеж таки на великих просторах землі по містах і селах плекають сакури лише тому, щоби раз у рік кілька днів люди могли втішатися їх білими та рожевими цвітами.

Коли відцвитуть, люди несуть собі до дому штучні галузки сакур з паперовими цвітами. В Токіо бачив я велику крамницю, в якої одній великій салі не було нічого іншого, лише дерева, прикрашені паперовими цвітами сакур.

Пора вишневого цвіття одушевляє також до писання поезій. В Японії й звичайні люди пишуть поезії, що мають з правила означену скількість складів і висловлюють звичайну думку. Одна з таких поезій стала відомою в літературі, бо формою та простим способом висловлює, яке враження викликала в поета велика скількість вишневого цвіття:

„Хмара цвіття!
Є це дзвін Уено,
Або Асакуса?"

Поет глядить на Токіо з гори Мукоджіма, де росте так багато сакур, що їх цвіти, наче хмара, заслонюють вигляд. Десь у далечі дзвонить дзвін а поет питається, чи то дзвін святині в Уено або в Асакуса, хоч обі місцевости від себе доволі далеко.

(З чеського переклав М. Н.)

ЗАЛІЗНИЙ КАПІТАЛ.

Ми, Українці, народ широко знаний з миролюбивости. Ще з чужими то може десь колись посваримося, або й потягнемо якою люшнею, але між собою — ніколи! Любимося як брати. От і не диво, що я й отопів, як побачив одного миролюбивого Українця, що вже забирався провчити „сильною рукою" (це тепер в моді!) другого миролюбивого Українця.

„Гов!" кричу, а сам потерпаю, бо знаю з досвіду: де два б'ються, там третій набирає (від обох). „Кажіть, що є? Чого бетеся й запропащуєте нашу традицію?!"

„Як того псяюху не бити", — кривить „сильна рука", — „не хоче давати датків на ніщо: ні на „Рідну Школу", ні на „Просвіту", от часом з бідою капне на вязнів".

„Бо мині сі не хоче й шо ми зробиш!" — верещить другий.

„Якто", — переконую його, — „адже ти годен дати кілька золотих на місяць".

„Годен чи не годен, то моя річ. Не дам і фертіґ. Не кажу, що не дам ніколи, але тепер не дам. Не подобає сі мини, що вічно ходимо з торбами, от що! От, наш професор каже, шо ще за передтамтой місяць ніц не дістав. Ну, а як він має жити? Таж він з того крейцара живе".

„Ну, бачиш", — кажу, — „самє тому й складаємо, щоб могли хоч трохи щось комусь заплатити".

„Е, пусте балакання", — вперто перечиться, — „що така складка: один дав (і то раз на рік!), а сотка ні, а нам треба все й багато".

„Тому якраз організуймося", — каже „сильна рука", — „і постійно всі платім, то буде все в порядку. От ти перший не хочеш..."

„Бо ми сі не хоче і вже. Дам, дам сто раз більше, а знаєш на що? От: на „залізний капітал"! Але на такий „капітал", що з нього ніяким чином не можна нічого взяти, тільки додавати. На це ніхто не поскупиться, бігме, ніхто!"

„То що нам з того капіталу?" — питаю здивований.

„Як що? Ми мали би процент! Таж числи лише: сім міліонів Українців коли би зложили раз на ціле життя від голови по золотому на наші всякі установи, то ми мали би сім міліонів капіталу, а від нього відсотків (лише на 7%!) було би яких пів міліона річно (а капітал стояв би)! Як пішла би просвітна праця! Як проживалиб інституції! Скільки шкіл ми вдержалиб! А навіть наука в нас могла би бути безплатна за добровільними датками на той „залізний капітал". Тоді можна би гордитися нашими установами, бо вони стояли би на залізних основах. А так? От, живемо „з руки тай в губу" і кінця тому не видно. Кожний на то радо дасть; і я дам, може більше як хто".

„Але як жити вже тепер?" — питаю. — „Адже вже тепер маємо школи й зараз треба грошей".

„Ну, ну", обстоює дальше впертий, „цього я не відмовив би, але не довше як рік-два-три. За той час можна вже той капітал зібрати. Зробім у себе „трилітку" для наших культурних установ і поставмо вже раз їх на ноги!"

„Отже він дасть, бачу", — звертаюся до „сильної руки", — „хоче, щоб щось порядного з того було, а не така провізорія. Може й добре булоб, але..."

„От, саме й я хотів ще раз сказати „але": треба, щоб той капітал збирано на осібне конто, але з виразним застереженням, що видавати його нікому під ніякою умовою не можна. Як я дістав би такі чеки, то вже сам постаравсяб, щоб не лише самому причинитися до того, але певно й інших нахилити до того".

„Ловлю за слово!" радісно підхоплюю.

„Ну, ну! Я хотів би бачити те застереження й те число конта, а решту не журюся" — закінчив упертий і з глумом усміхнувся.

„Ну, я також до того причинився би, бо то справді було би ґрандіозне", — захоплено кричала „сильна рука".

Так (випадково!) безкровно закінчилася суперечка миролюбивих Українців. Я обіцяв їм у Львові постаратися за те конто, ті чеки (й те застереження)... хоч у душі всміхнувся бо з досвіду знаю, що не буде нічого з того... А може?!.. Живемо в добі можливих неможливостей... (але чи й у нас?!..)

(„Новий Час").

Панько Клим.

ТАРЗАНІВ СИН.

(17)

Хлопець був доведений страхом до розпуки. Рано їх відкриють. Потім може затягнуть його й Акута до найближчого дерева та повісять. Він читав про такі річи вже не один раз у романах про західні стейти Америки, а Африка чейже була ще гірша від Америки. Невже не було ніякого виходу? Ах, коби гроші, Гроші вратували би й його й приятеля, бо прецінь гроші це все.

Він обшукав всі кишені вломника, але грошей там не було. Він засвітив лямпу, дивився усюди, і знов оглянув тіло вломника, бо догадувався, по що той зайшов у його кімнату. Малпа причукнула в кутку та приглядалася його рухам. Нарешті хлопець перестав шукати. Гроші певно пропали. А з грішми пропала надія. Що було їм робити?

Мимо своєї великої сили, одідиченої від свого батька, він остаточно був ще хлопцем, перестрашеним, бацучим за рідним домом, а в його голові був тільки один факт: він і його товариш убили людину в диким краю. Довго він сидів на ліжку, думаючи тяжко. Нагло його збудив галас, що доходив з поверха під ними. Він скочив на рівні ноги, загасив лямпу та звернувся до малпи.

Останньої ночі він рішився був вернути домів, признатися батькам до всього та обіцяти вже більше на пригоди не виходити. Тепер йому здавалося, що може ніколи домів не вернути. Від з того, що Акут убив когось там? „Ходи", він сказав малпячою мовою. Забуваючи про те, що він мав тільки легке нічне одіння на собі, він вихилився через отворене вікно та наслухував обережно.